

POSLEDNÍ SBOHEM LADISLAVU SMEJKALOVI (1946–2021)

Miloslav Sovadina

Když jsem se naposledy na počátku července 2021 sešel s přítelem Ladislavem Smejkallem, věděl jsem, že je již delší dobu vážně nemocen. Byl sice pohublý, ale stále pln energie a plánů – chtěl stále pracovat ve vlastivědném muzeu, chtěl přednášet, chtěl učit na Euroškole... Avšak v polovině srpna nastaly vážné zdravotní komplikace a v neděli 5. září 2021 nás Ladislav Smejkal navždy opustil (obr. 1).

Mgr. Ladislav Smejkal se narodil 30. září 1946 v Benešově nad Ploučnicí. Po maturitě na střední všeobecně vzdělávací škole v Děčíně odešel studovat do Prahy na filozofickou fakultu univerzity Karlovy, obory historie a český jazyk. Volba studijních oborů vycházela z jeho dlouhodobého zájmu o dějiny. Již jako středoškolák a později i několik let v době vysokoškolských studií dělal průvodce na zámku v rodném Benešově nad Ploučnicí. Po skončení studia nastoupil od počátku července 1969 na pozici historika novějších dějin do tehdejšího Okresního vlastivědného muzea v České Lípě. Bylo to jeho první, a jak se posléze ukázalo, i poslední zaměstnání a celoživotní povolání, v němž prožil 52 let svého života.

Pracovní zařazení v českolipském muzeu se šťastně propojilo jednak s osobním badatelským zájmem o novější dějiny, jednak s vrozeným pedagogickým nadáním. Muzejní práce spočívá totiž nejen v shromažďování, zpracovávání a ochraně hmotných dokladů o přírodě a historii regionu, ale má také své kulturní a osvětové poslání, při němž využívá muzejních sbírek pro propagaci a popularizaci historie, významných osobností a událostí regionu. Ladislav Smejkal využil všech možností, které mu práce muzejního historika nabízela, aby se zaměřil zejména na tuto osvětovou složku muzejní práce. Veškerá jeho celoživotní práce byla tak věnována hlavně návštěvníkům muzea, čtenářům regionálního tisku a nesčíslným posluchačům jeho přednášek.

V muzeu se Ladislav Smejkal ihned zapojil do práce na historické části stálé muzejní expozice, která zahrnovala léta 1848–1948. Aby se mohl této práci věnovat, pronikl během velice krátké doby do problematiky regionálních dějin 19. a 20. století. Své poznatky pak převtělil do muzejní expozice, ale současně je také publikoval nebo s nimi formou přednášek seznamoval českolipskou veřejnost. Velmi brzy si tak získal pověst vynikajícího odborníka a současně oblíbeného popularizátora dějin Českolipska nové doby.

Již během práce na stálé historické expozici začal Ladislav Smejkal také připravovat výstavy příležitostné. Výstavní aktivita českolipského muzea byla vždy dosti vysoká. Od 70. let se konaly nejméně čtyři výstavy ročně, které byly věnovány aktuálním politickým a kulturním výročím, regionální historii a nebyly opomíjeny ani výstavy umělecké. Ladislav Smejkal se jako autor výstavních libret podílel minimálně na polovině z nich. V sedmdesátých letech připravil L. Smejkal, mimo jiné, výstavy Karel Kreibich, život a dílo revolucionáře (1974), Tisk v dějinách Českolipska (1975), Z historie železnic na Českolipsku (1977), k výročí vzniku samostatného Československa výstavu

Protirakouské a protimilitaristické hnutí v boji za samostatnost státu, nebo ke 40. výročí osvobození roku 1945 výstavu Rok 1945 – konfrontace. Přestože mnohé výstavy byly připraveny k státem preferovaným výročím, nikdy to nebyly výstavy tendenčně zaměřené, vždy se v nich objevovaly regionální prvky a nenápadná upozornění na související problematiku. Výstava Rok 1945 – konfrontace např. vůbec poprvé představila nejen dny osvobození sovětskou armádou, ale i následný odsun německého obyvatelstva a další problémy, které první poválečné měsíce přinesly. Věren svému popularizačnímu úsilí, snažil se vždy připravit i politické výstavy takovým způsobem, aby byly vsazeny do regionálních souvislostí a byly pro návštěvníky muzea nejen zajímavé, ale aby v nich našli i poučení. Spolupracoval také na přípravě další stálé expozice „Budování socialismu na Českolipsku“, která byla otevřena roku 1975 v ambitu kláštera.

I když měl L. Smejkal na konci 80. let již dvacetiletou praxi v muzeu, rozšířil si své odborné vzdělání v letech 1988–1992 postgraduálním studiem muzeologie na Masarykově univerzitě v Brně. Muzejní vzdělání, zejména k výstavní činnosti, si sám doplňoval mimo jiné sledováním různých výstav jak v rámci českých zemí, tak i v Drážďanech či Berlíně. Na těchto výstavách sledoval nové moderní trendy ve výstavnictví a hledal poučení a inspiraci pro vlastní muzejní práci (obr. 2).

Když byla roku 2002 v muzeu otevřena malá Maštálkova výstavní síň, stala se vlastně prostorem pro realizaci výstav z autorské dílny Ladislava Smejkala. Zde představil L. Smejkal četné regionálně významné osobnosti [připomeňme alespoň učitele a vlastivědného pracovníka Josefa Maštálka, fotografy Antonína Ulbrichta a Franze Hauptmanna, malíře Marii Vořechovou a Jana Rambouska], připomněl různé regionální události nebo činnost regionálních institucí. Byly to, s ohledem na omezené prostory, výstavy komorního charakteru, ale právě proto umožňovaly podrobnější a soustředěnější pohled na danou tematiku. Vzhledem k tomu, že v Maštálkově výstavní síni představoval své výstavy převážně jen Ladislav Smejkal, mohly mít mnohé z nich přesnou dramaturgii a vytvářet i dlouhodobé cykly. Takovými cykly byly na příklad výstavy dokumentující jednotlivá desetiletí komunistické vlády – Z let šedesátých, sedmdesátých, osmdesátých. Jiný cyklus byl věnován stému výročí první světové války – Českolipsko ve velké válce, Legionáři Českolipska, Válečné památníky, Válka a revoluce a V rytmu dějin (Českolipsko a česká státnost).

Kromě mateřského ústavu, českolipského muzea, připravil Ladislav Smejkal také řadu výstav pro jiné instituce. Od poloviny 70. do poloviny 80. let spolupracoval se svým kolegou z dob studií dr. Vojtěchem Čelkem na řadě výstav pro rumburskou pobočku děčínského muzea. Roku 2014 připravil Ladislav Smejkal pro Masarykovo demokratické hnutí putovní výstavu „Masarykův odkaz“, která je dodnes úspěšně prezentována po celém světě, včetně Kanady (2017) a USA (2018). Za všechna léta své práce v českolipském muzeu připravil Ladislav Smejkal zhruba dvě stě výstav.

Od 70. let uveřejňoval Ladislav Smejkal výsledky své badatelské práce pravidelně jednak v okresních novinách Českolipský Nástup, jednak v publikacích vydávaných Okresním vlastivědným muzeem. Tematicky tyto práce odpovídají období, které L. Smejkal

Obr. 1. Ladislav Smejkal přednášející (foto VMG). / **Abb. 1.** Ladislav Smejkal beim Vortrag (Foto VMG).

zpracovával při tvorbě stálé muzejní expozice. Postupně ale rozšiřoval témata svých prací jednak časově, přesahem do 19. století, hlavně ale objevováním a prezentací neznámých či zapomenutých významných osobností a umělecko-historických památek Českolipska. Velkou pozornost přitom vždy věnoval zasazení regionálních jevů a událostí do širších celostátních nebo i středoevropských souvislostí.

Vedle samostatných článků publikoval L. Smejkal v *Nástupu* velmi často také větší práce formou seriálů o několika pokračováních. Můžeme zde připomenout *Tisk v dějinách Českolipska*; *Cesta k novému Českolipsku*; *Karel Kreibich – člověk, novinář, revolucionář*; *Českolipsko a Praha*; *Malá svědectví o velké době*; *Českolipsko v kulturních dějinách našeho národa*. Mnohdy naopak psal jen krátké črty a glosy, které tvořily náplň dlouhodobých cyklů, jako byly třeba *Pohledy do minulosti*; *Kalendář týdne*; *Kalendář výročí Českolipska*.

Po roce 1990 se rozšířila nabídka periodicky vycházejících regionálních novin, časopisů a místních zpravodajů. A Ladislav Smejkal toho využil a začal pravidelně publikovat také v *Českolipském deníku*, v liberecké příloze *Mladé fronty Dnes* a v českolipském zpravodaji *Městské noviny*. Přispíval ale i do jiných místních zpravodajů, např. do *Mimoňského zpravodaje* nebo do prestižního libereckého časopisu „V“.

Ve své publikační aktivitě tematicky i formálně navazoval na starší práce, publikované v *Nástupu*. Věnoval tedy pozornost nejrozličnějším výročím, připadajícím na jednotlivé dny v daném roce, psal biogramy významných nebo zajímavých osobností, věnoval pozornost činnosti regionálních institucí, organizací či spolků. I nyní své příspěvky často uveřejňoval formou seriálů nebo dlouhodobých cyklů.

Po roce 1990 se také rozšířily publikační možnosti v odborných časopisech. Od roku 1990 začal vycházet *Vlastivědný sborník Českolipska Bezděz* a Ladislav Smejkal se

Obr. 2. Ladislav Smejkal v depozitáři oddělení nových dějin (foto VMG). / **Abb. 2.** Ladislav Smejkal im Depot der Abteilung für Neue Geschichte (Foto VMG).

stal nejen členem jeho redakční rady, ale i častým přispěvatelem. Byl ale také autorem samostatných knižních publikací (Českou Lípou krok za krokem), nebo členem autorského kolektivu knih, věnovaných dějinám různých měst, kde zpracovával kapitoly z jejich novodobých dějin. Podílel se tak autorsky na obou dějinách České Lípy (jak vydání z roku 1999, tak z roku 2018), na dějinách Jablonného v Podještědí, Mimoně, Sloupu v Čechách a Žandova. Napsal také historickou část knihy Historie a současnost podnikání na Českolipsku.

Ladislav Smejkal velmi rád psal také historicko-literární a památkové průvodce jednotlivými oblastmi Českolipska. Jeho práce vyšly dvakrát v edici Tajemné stezky pod názvy „Máchův kraj, Českolipsko“ a o několik let později „Skalními městy Dubska a Kokořínska“. Těsně před svojí smrtí stačil ještě dopsat podobně zaměřenou knihu „Krajem sv. Zdislavy“. Právě v takto koncipovaných knihách mohl L. Smejkal sloučit v jeden celek všechny tematické okruhy, jimž se věnoval po celý svůj život – regionální dějiny, historické a umělecké památky, kulturní dění a významné osobnosti Českolipska. Celým svým literárním dílem tak Ladislav Smejkal vytvořil jakousi obrovskou volnou encyklopedii Českolipska, v níž seznámil veřejnost s významnými osobnostmi nejrůznějších povolání od umělců přes vědce, lékaře, politiky i podnikatele, popsal velké množství památek architektonických, výtvarných i literárních, připomněl četná regionální výročí a zdůraznil kulturní, vědecký i hospodářský přínos Českolipska k českým dějinám.

Ladislav Smejkal ale vstoupil do povědomí českolipské veřejnosti zejména jako zasvěcený popularizátor regionální historie a oblíbený lektor. Zajímavá témata jeho přednášek a působivý přednes si získaly početné posluchače. Hned od 70. let minulého století začal L. Smejkal spolupracovat jako lektor s tehdejší osvětovou organizací Socialistická akademie. Až do roku 1989, do zániku Socialistické akademie, cestoval po celém českolipském okrese a pro národní výbory, osvětové besedy, různé společenské organizace, školy, rekreační zařízení a v létě také pro pionýrské tábory přednášel o všech již dříve zmíněných tématech z dějin Českolipska. Pro děti z pionýrských táborů měl zvláštní cyklus přednášek „Historie z truhly“, v nichž seznamoval děti s historií a pamětihodnostmi Českolipska. Díky těmto přednáškám má povědomí o Českolipsku mnoho dětí z různých končin České republiky a mnoho tehdejších dětí z Českolipska, nyní již dávno dospělých, zná od té doby Ladislava Smejkala. Vedle toho přednášel i v místech mimo okres Česká Lípa, zejména v Rumburku a ve svém rodném Benešově nad Ploučnicí. Spolupracoval také s Českým rozhlasem a Českou televizí, takže okruh jeho posluchačů byl vskutku nesmírně široký.

Když po roce 1990 zanikla Socialistická akademie, podporoval L. Smejkal vznik nové osvětové organizace Akademie J. A. Komenského a po dlouhou dobu byl jednatelem a posléze i předsedou její pobočky v České Lípě. Jeho zásluhou byla českolipská pobočka AJAK jedinou v celé České republice, která pokračovala ve vzdělávací práci pro veřejnost.

Ladislav Smejkal však byl současně také tvůrcem a organizátorem osvětové práce mimo AJAK. Již od počátku obnovené činnosti Klubu přátel muzea roku 1986 byl neúnavným organizátorem, autorem programu a hlavně oblíbeným lektorem mnoha přednášek a průvodcem všech výletů a zájezdů. V této činnosti pokračoval s narůstající intenzitou i po roce 1998, kdy se Klub přátel muzea sloučil s Vlastivědným spolkem Českolipska.

V posledních dvaceti letech pořádal vlastivědný spolek kolem třiceti spolkových akcí ročně a L. Smejkal organizačně zajistil téměř všechny, sám přednesl každoročně zhruba jednu třetinu naplánovaných přednášek a sám vedl všechny vycházky po České Lípě i jiných městech, jakož i všechny výlety a zájezdy. Kromě toho přednášel v posledních dvaceti letech také v Městské knihovně na témata z literární historie Českolipska. Podle vlastního odhadu proslovil Ladislav Smejkal za oněch 52 let své práce v českolipském muzeu přibližně asi 3000 přednášek.

Přednášky L. Smejkala pro vlastivědný spolek korespondovaly s jeho celoživotním tematickým zaměřením. Opět se objevovaly významné postavy, ať již výtvarníci, politici, nebo i světci, opět významná výročí. Z poslední doby je v myslích čtenářů jistě cyklus věnovaný výročí 1. světové války a s ním související cyklus o legionářích z Českolipska. Opakujícím se tématem byla také vlastivědná práce na Českolipsku a její protagonisté, velkou pozornost věnoval českolipskému muzeu, jeho historii i současnosti.

Rovněž spolkovým výletům vtiskl Ladislav Smejkal jistou koncepci. K Mezinárodnímu dni muzeí se v desetiletí 1995–2005 konaly výlety do menších městských nebo soukromých muzeí jak v severních Čechách, tak i v Německu. Velkou oblibu si získaly také pravidelné dušičkové výlety na různé z uměleckého či historického hlediska zajímavé hřbitovy (Nový Bor, Kamenický Šenov, Jestřebí), návštěvy hrobů významných osobností nebo křížových cest. Zájezdy vlastivědného spolku směřovaly za významnými umělecko-historickými památkami nebo do kulturně významných míst jak v Čechách, tak i přilehlém lužickém a německém pohraničí i v Polsku. Řada zájezdů směřovala také hlouběji do Německa, třeba do muzeí do Drážďan a Lipska.

S přednáškovou činností úzce souvisela pedagogická práce. V letech 1994–2001 vyučoval L. Smejkal jako externista na Euroškole v České Lípě dějepis a dějiny umění. V této práci chtěl letos pokračovat, bohužel ale zemřel právě na počátku nového školního roku.

Při ohlédnutí za bohatou činností Ladislava Smejkala je třeba zmínit i jeho práci kronikářskou. Již od 70. let minulého století byl okresním metodikem pro kronikářství. Jeho metodické vedení kronikářů vůbec nebylo jen formální prací, s kronikáři individuálně spolupracoval, měl pochopení pro jejich osobitý přístup k obecní kronice a vzájemně dobrý vztah přinášel své výsledky. Ve třech ročnících celostátní kronikářské soutěže získali českolipští kronikáři přední místa ve všech třech uskutečněných ročnících. S mnoha kronikáři jej po dlouhých letech spolupráce spojoval skutečně přátelský vztah, za mnohé možno zmínit třeba dr. Otu Netrvala ze Slunečné, Jiřího Šukala z Holan nebo Václava Flegla z Jablonného v Podještědí. Ve své spolupráci s kronikáři pokračoval i po roce 1990, když byla jeho funkce metodika zrušena. Pomáhal kronikářům osobními radami a konzultacemi, podílel se na pořádání seminářů na pomoc kronikářům, publikoval články o kronikářství. Logickým vyústěním živého zájmu o kronikářství je pak skutečnost, že roku 2010 se stal kronikářem města Česká Lípa a zůstal jím až do své smrti.

Až doposud jsme se zabývali odbornou muzejní a historickou prací Ladislava Smejkala. Podívejme se nyní diskrétně na jeho soukromý život. Roku 1985 se Ladislav Smejkal oženil a jeho manželka Libuše, s níž setrval v manželském svazku 36 let, se mu stala trvalou oporou jak v jeho práci, tak i v jeho nemoci. Ale i naopak byl L. Smejkal oporou

celé rodiny při výchově dvou dětí, které společně se svojí chotí provedli úskalím dospívání a vzdělávání až do jejich ukotvení ve spokojených manželstvích. Svým vnímavým a laskavým pochopením duše dítěte a svým nesporným pedagogickým nadáním pak mohl působit i na vnoučata, která postupně přicházela. Mnozí návštěvníci přednášek Vlastivědného spolku Českolipska si jistě vzpomenou, jak Libuše Smejkalová přispívala řadu let nejen k duševní, ale i k tělesné spokojenosti přítomných posluchačů svými kulinařskými výtvary. Málokdo také ví, že Ladislav Smejkal byl velmi zdatným turistou, který zvládl i třicetkilometrové výlety. A netřeba připomínat, že Ladislav Smejkal byl na takových výletech vždy zdrojem zajímavých informací, jimiž umocňoval zážitek z těchto cest.

Nejen město Česká Lípa, ale i celé Českolipsko mělo v osobě Mgr. Ladislava Smejkala nejen historika svých novodobých dějin a kronikáře, ale také osobnost, která významným způsobem přispěla k propagaci a popularizaci města i regionu, k vytvoření vztahu mezi historií a současností. Zcela po právu se tak stal Mgr. Ladislav Smejkal roku 2006 čestným občanem města a roku 2016 mu byl udělen titul „Osobnost Libereckého kraje 2015“ v kategorii kultura. Celostátně byla jeho práce, konkrétně příprava úspěšné výstavy „Masarykův odkaz“, oceněna Masarykovou medailí, kterou mu udělilo Masarykovo demokratické hnutí roku 2016.

V nekrologu za L. Smejkalem jej nazval jeho spolupracovník Zdeněk Pokorný „osvícencem a buditelem“. Výstižně tak vystihl pocit mnohých jeho přátel. Ano, Ladislav Smejkal byl buditelem, celým svým životem naplňoval obsah tohoto slova. Neúnavně cestoval po celém Českolipsku a přednášel, pilně a zcela pravidelně naplňoval stránky novin svými vlastivědnými články, psal knihy, připravoval výstavy. Byl skutečným ztělesněním práce Vlastivědného spolku Českolipska. V jeho práci se doslova naplňovala sentence antických autorů „Historia magistra vitae“, tedy že historie je učitelkou života. Jak opět připomněl již Z. Pokorný: „Ladislav Smejkal byl milý člověk, vědoucí, rozdávající sám sebe ve prospěch vzdělání a kvality české společnosti. Byl nejlepším příkladem vlastence naší doby.“